

ויזרע יצחק

שנה טז'

<p>פרשת "דברים-חזון" הפטרה: "חזון ישעיהו" ד' אב תשפ"ג</p>	<p>ויצא לאור ע"י מדרשת "ויזרע יצחק" ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל</p>	<p>זמני השבת י"ג 19:09 י"ד 20:23 ט"ו 21:01</p>	<p>ת"א 19:26 ת"ב 20:26 ת"ג 20:58</p>	<p>ח"פ ת"א 19:16 ת"ב 20:27 ת"ג 20:59</p>
--	--	--	---	---

הגיגים לפרשת השבוע

"אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל" (דברים א' א)

מדוע מדגיש הכתוב שדבר משה היה אל כל ישראל?

מבאר רבינו יוסף חיים ב"עוד יוסף חיי" את הטעם שהדגישה התורה "אל כל ישראל" על פי דברי הגאון מהר"ם שיף על הפסוק "הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תשא עליו חטא". שם מבואר, שלפעמים האדם מוכיח את רעהו ויצא שהוא. ואז הוא נושא עליו חטא. כיצד ניתן בכל זאת להוכיח את רעהו? העצה היעוצה היא ש"תוכיח את עמיתך", דהיינו הוכח את מי שצדיק כמותך למרות שהוא לא חטא באותו החטא, וממילא רעך, ששומע את התוכחה, יתן אל ליבו, וכך לא תשא עליו חטא על שהכלמת אותו.

לפי פירושו זה מבאר רבינו יוסף חיים שוכך נהג כאן משה רבינו כאשר ביקש להוכיח את החוטאים, הוא כינס את כל ישראל והוכיחם על חטאי היחידים, ולא פנה רק על החוטאים, וזאת כדי שלא להביאם לידי בושה וכלימה ובכך לא ישא עליהם חטא.

"ותקרבו אלי כולכם" (דברים א' כב)

"בערבוביא, ולהלן הוא אומר: "ותקרבו אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם" (דברים ה) אותה קריבה היתה הוגנת, ילדים מכבדים את הזקנים, ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים, ללכת לפניהם, אבל כאן, "ותקרבו אלי כולכם" בערבוביא, ילדים דוחפין את הזקנים, וזקנים דוחפין את הראשים". (רש"י)

מה המקום לשבח את הקריבה של מתן תורה, באמצע התוכחה על הקריבה בעניין המרגלים? אכן, אומר ה"כלי יקר" שאין כאן שבח אלא, עתה מאשים משה את ישראל גם על הקריבה של מתן תורה ואומר להם: "בזמנו, במתן תורה, דנתי אתכם לכף זכות, ושמחתי כשראיתי איך הילדים מכבדים את הזקנים ושולחים אותם לפניהם, עד שאמרתי "מי יתן והיה זה לבבכם כל הימים". אבל בזמן המרגלים כשבאתם בערבוביא, הילדים דוחפים את הזקנים, התגלה למפרע שגם הקריבה של מתן תורה לא היתה לשם שמים, ואדרבה, קריבה זו היא ראייה שכל מה שמעניין אתכם זה רק קניני הגוף, אך קנין התורה רחוק מאוד מרצונכם, ולכן, במתן תורה שלחו הילדים את הזקנים לפניהם לומר אתם קודמים לקבל התורה כי בישישים חכמה ואנחנו אחרונים כי אין התורה נאותה לנו. אבל, כשבאתם לשלוח מרגלים כדי לנחול את הארץ דחיתם את הזקנים בשתי ידים כאומרים, אנחנו קודמים להשתמש בחמדות העולם הזה".

"ואצוה את עִפְטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר עֲבוּ בֵּין אֲזִיכֶם וּשְׁפֹטְתֶם צֹדֵק" (דברים א' טז)

ה"אלשיך" מבאר שמוכח במדרש שלאחר שמושה אמר לישראל למנות שופטים מכל שבט אמרו לו ישראל "טוב הדבר אשר דברת לעשות", כי כוונתם היתה שמכיוון שהדין קרוב אלי, או ממשפחתי או משבטי, הוא בודאי יעזור לי בדין. ונראה שמושה חש בדבר הזה, ובשומעו את מענה פיהם הוא הבין כי זאת היתה עם לבבם. על כן, כדי להסיר את המחשבה הזאת מלבם אמר משה "ואצוה את שופטיכם בעת ההיא לאמר". כלומר בעת ההיא, בזמן שהיה בלבם שהדיינים הקרובים יעזרו להם, "בין אחיכם", הקרובים לכם קרוביהם או דייני שופטיהם, הוצרכתי לומר "שמוע בין אחיכם". כלומר, אל תמהרו להצדיק את אחיכם שמשבטיכם או ממולדתכם, כי אם אדרבה שמוע בין אחיכם הקרובים לכם, כי אליהם תהיו מתוונים בדין.

"נר ה' נשמת אדם" העלון מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זצ"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ו

אריה שור בן נפתלי ומינה ז"ל נלב"ע יב' אדר תשפ"ג

תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה בנימין בת גורג'יה ז"ל

יצחק בנימין בר שורין ז"ל

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל

נלב"ע יב' אדר תשס"ז

נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג

נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

תנצב"ה

אין לעיין בעלון בשעת התפילה

לא לשמור על קדושת הגליון

"אלה הדברים אשר דבר משה" (דברים א' א')

מסביר רבי אברהם סבע ב"צרוור מור" שחומש "דברים" הוא סיפור הדברים הראשונים וקצת מצות מחודשות. והוא גם ספר תוכחות, שבו רוצה משה להוכיח את ישראל בדברים הראשונים כדי שיזכרו וישבו אל ה'. ואולי השומע יסבור מכך שרק עכשיו מתחיל משה להוכיחם בדברים קשים, והוא לא הוכיחם במשך כל הארבעים שנה. לכן אמר הכתוב שלא כך הדבר, אלא זו היתה אומנותו של משה גם "במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב". כמו שאמרו חז"ל על הפסוק "מוכיח אדם אחרי חן ימצא" (משלי כח' כג) זה משה, שלא נמצא בעולם מי שהוכיח את ישראל כמשה. עד שבכל תוכחותיו היה דומה לה', וכאילו היה אחריו ממש לדעת את הדברים על בוריים, כמו שנאמר בו "וראית את אחוריי" (שמות לג' כג). וזהו "מוכיח אדם אחרי חן ימצא" משה משתבח בכך והוצק חן בשפתיו יותר מכל שאר הנביאים. כאמרו "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד' י). במעלת הנבואה והדבור.

"בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר" (דברים א' ה')

שאלו את הרדב"ז היכן נאמרו המצות שנתחדשו במשנה תורה? אם הם נאמרו בסיני או בחורב באהל מועד, אז למה לא אמרן משה מיד לבני ישראל כשאר המצות, ולמה כבש אותם אצלו כל כך הרבה זמן? ואם הם נאמרו בערבות מואב, מדוע לא נאמר שם "וידבר ה' אל משה" או "ויאמר ה' אל משה"? כי מהכתוב משמע שהמצוות לא התחדשו בערבות מואב חוץ מאשר הברית, שנאמר "אלה דברי הברית אשר כרת ה'" (דברים כח' טו)

מתרץ רבינו החיד"א שלהבנתו כל הפרשיות המחודשות נאמרו בערבות מואב, ומה שמשה חוזר על פרשה מסוימת הוא משום איזה דבר שהתחדש בה, ואם תשאל "למה לא ציוה הקב"ה את המצות האלו בסיני כמו שאר מצות". אז למה לא תשאל גם על המצוות "שבת" ו"דינין" שלפי חז"ל הם נאמרו במרה, ולמה לא תשאל על אותם מצוות שנאמרו באהל מועד מדוע לא נאמרו בסיני? אומר רבינו החיד"א שמי ששואל את השאלות האלו הרי שהוא שואל על רצונו של הקב"ה, וזהו דבר שאין כח באדם להשיגו, כי הוא יתברך ורצונו הכל אחד. ומשום כך נאמר "אלה דברי הברית" על התוכחות אשר צוה משה בערבות מואב. חוץ מזה ראינו כמה וכמה מצות מצינו שאמר משה לישראל ולא נאמר בהם "צו את בני ישראל" או "דבר אל בני ישראל" אלא משה יושב ודורש וכולם יודעים שכל דבריו הם מפי הגבורה, וכל המצות המחודשות אשר במשנה תורה, הקב"ה אמרן למשה בערבות מואב, ומשה אמרן לישראל כאשר ביאר להם את שאר המצות אשר כבר נאמרו, וכל מה שנתחדש בהם מפי הקב"ה הוא, ומשה לא חדש דבר מדעתו.

"ואקוץ את ראשי עבטיכם אנשים וזכמים וידעים" (דברים א' טו)

"אנשים חכמים וידועים, אבל נבונים לא מצאתי" (ספרי), זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה ולא מצא אלא שלשה אנשים צדיקים חכמים וידועים" (רש"י)

שואל ה"חזקוני" היכן מצא רש"י שבע מדות שאמר יתרו למשה, הרי הכתוב מציין רק ארבע מדות: "אנשי חיל, יראי א-לוהים, אנשי אמת ושונאי בצע" (שמות יח' כא)? מתרץ ה"חזקוני" ששבע המדות שמביא רש"י הן סכום של המדות. ארבע מדות שאמר יתרו למשה ושלוש המדות, "אנשים חכמים וידועים", שנאמרו בפסוק שלפנינו. ומובא במדרש "אמר רבי ברכיה בשם רבי חמא בר חנינא: צריכים הדיינים שתהיינה בהן שבע מדות ואלו הם חכמים ונבונים וידועים, ומה שכתב להלן ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי א-לוהים אנשי אמת שונאי בצע הרי שבע. ולמה לא נכתבו שבעתם כאחת? ללמד שאם לא מצאו משבע מביאים מארבע, לא מצאו מארבע מביאים משלוש, "חכמים ונבונים וידועים". לא מצאו משלוש מביאים משנים, לא מצאו משנים מביאים מאחד, כדכתיב "אשת חיל מי ימצא".

"וירדפו אתכם כאשר תעשינה הדבורים" (דברים א' מד)

מובא ב"דעת זקנים מבעלי התספות" שמשמעות הדימוי לדבורים היא שכמו הדבורים שעוקצים מכאן ומכאן אבל אינם ממיתים, כך יהיה עם ישראל, "ויכום ויכתום", שהאמוריים רדפו אחריהם בהכאה ופציעה אבל לא הרגו אותם, ולראיה אפשר לראות בזה שלא מנה כאן הכתוב את מספר הנופלים במלחמה כדרך שמונה את הנופלים בשאר המלחמות. עוד מובא ב"דעת זקנים מבעלי התוספות" שהמלחמה המדוברת היא "וישמע הכנעני מלך ערד" (במדבר כא' א) כיון שכתוב שם "וישב ממנו שבי" אבל לא הרגו אף אחד מהם, והקב"ה נקם אחר כך את נקמתם מהם שנאמר "וישמע ה' בקול ישראל ויך את הכנעני" (במדבר כא' ג)

"ערי מובלכת עוג בבשן" (דברים ג' י)

ה"ספורנו" מבאר שהטעם שעוג מלך בבשן הוא משום ש"כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים" (דברים ג' יא), כי במלחמת אמרפל וחבריו, שהכו את רפאים בעשתרות קרנים, נשארו רפאים רבים, ואותם הנשארים הוכו על ידי בני עמון ומהמלחמה הזו נשאר רק עוג לבדו, ובהיותו גבור כגבורת שאר הרפאים לכן הוא מלך שם.

לרפואת כל חולי עמו ישראל, ובכללם: פורטונה בן חמו בת סימונה, אליס מורלי בת לאה, שולה לוי בת גורג'יה, ענת בת שולה, יצחק בנימין בן אילנה, רונן בן איווט, מוטי נאור בן צביה.

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

מדרשת "ויזרע יצחק" מרכז לתורה ושירה, בית כנסת "שבת אחים" נווה גן פ"ת:

שיעור "דף יומי" ימים א'-ה' 20:00-21:00, לימוד טעמי המקרא יום ב' 19:00-20:00, לימוד פיוטים יום ה' 19:00-20:00

גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטר) גמ"ח "בית יצחק": ספרים "לחנכות בית" ו"ברית יצחק"

לכירור פרטים ולהשאלה: בן חמו יוסף 052-3268315, 050-6292492